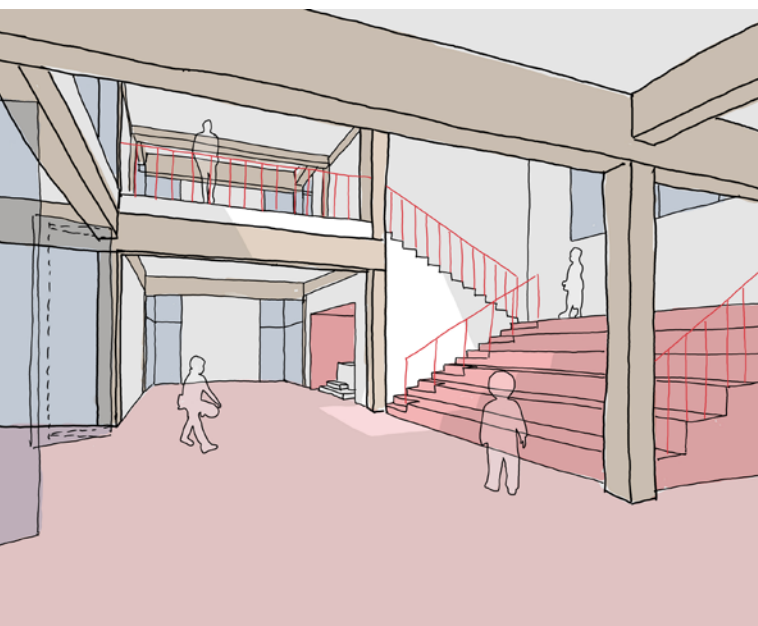

Ontwerp 'entree', Studio Architectuur MAKEN

Ontwerp 'perspectief interieur', META architectuurbureau

Verder kijken dan sloop of renovatie

Blikverruimend ontwerpproces voor het IKC Albert Plesman

Door: Diewke Morren

Veel scholen in Nederland staan voor een keuze: kiezen we voor renovatie van het gebouw of voor slopen en opnieuw beginnen? Vaak wordt in de praktijk voor het laatste gekozen. Bij het project van het IKC Albert Plesman in Ommoord, Rotterdam, kwamen er ook andere opties in beeld door een uitgekiend ontwerpproces.

Een ander perspectief

“Het gebouw was aan vernieuwing toe”, zegt Diana Bena-Hirdes, initiatiefnemer nieuwbouw en aanbesteding van schoolbestuur Stichting Samen Ambitieuw Rotterdams Onderwijs (SARO). “Ons eerste idee was dat de school gesloopt zou moeten worden en er een heel nieuw gebouw voor in de plaats zou moeten komen.” Teun van der Meulen, vastgoedstrateeg bij de gemeente Rotterdam, beaamt dat: “Sloop-nieuwbouw lag voor de hand. Daar ging het wel naartoe.”

Toch ontstond gaandeweg een ander perspectief. “De school speelt een belangrijke rol in de buurt en is onderdeel van het stedenbouwkundig plan van de wederopbouw”, vertelt Mérit Oijevaar van ICSadviseurs, die een haalbaarheidsstudie deed voor dit project. “De school is zo ontworpen dat het echt de buurt afmaakt. Als deze plek weg zou zijn, zou de buurt uit elkaar vallen. Het schoolgebouw is destijds ontworpen als een soort kleine stad, waarin de lokalen gezien kunnen worden als huizen, de gang als straat en de hal als een plein.”

Waardevolle elementen

Teun: “De informatie over het oorspronkelijke ontwerp beïnvloedt de manier waarop naar het gebouw gekeken wordt. We kwamen erachter dat er nog veel waardevolle elementen in het gebouw aanwezig zijn, zoals de middenruimte, de hoogte en de brede gangen. Met een andere aanpak zouden deze elementen wellicht versterkt kunnen worden.”

Meer opties in beeld

“Vanuit onze ontwerperspool hebben we twee ontwerpers ingeschakeld om naar de opgave te kijken door middel van ontwerpend onderzoek. Zij zijn letterlijk en figuurlijk het gebouw ingedoken”, legt Teun uit. “Er wordt vaak gedacht dat het of renovatie wordt of sloop-nieuwbouw en dat dat de twee opties zijn, maar tijdens het ontwerpend onderzoek kwamen meer opties in beeld.”

“

Zij zijn het gebouw ingedoken

Verschillende benaderingen

De twee ontwerpers kregen elk een andere onderzoeksopdracht mee. Mérit: “Studio Architectuur MAKEN benaderde de opgave vanuit de mogelijkheden van het bestaande gebouw. Het gebouw werd in dit ontwerp voor een groot gedeelte intact gehouden. Er is enkel een eenlaags gebouw van gemaakt. Architectuurbureau META ging aan de slag met de opdracht een zo compact mogelijk gebouw te ontwerpen en benaderde de opgave vanuit het opgestelde ‘ideale’ programma van eisen.”

Verbinding met buiten

In beide ontwerpen kwamen elementen naar voren die zeer belangrijk zijn voor de school. Diana: “Het verbinden van binnen en buiten was voor de school erg belangrijk.” Mérit: “In het eerste ontwerp kwam dit goed naar voren door een binnenhof in het gebouw, dat in verbinding staat met de buitenruimte. Dit centrale punt kwam ook terug in het tweede ontwerp in de vorm van een centraal hart, dat de aula koppelt aan het speellokaal.”

De school vindt bereikbaarheid ook een heel belangrijk punt. “Er is ook een kinderopvang in het gebouw en daar moest een andere entree voor komen”, zegt Diana. “Deze elementen kwamen goed naar voren in de ontwerpen. De ontwerpers kwamen met oplossingen die we zelf niet hadden kunnen bedenken.”

Diana Bena-Hirdes, initiatiefnemer SARO

Blikverruimend proces

Wat dit project anders maakt, is dat het proces niet sturend, maar juist blikverruimend is ingericht. Diana: “Het was niet de bedoeling dat er een keuze gemaakt zou worden tussen de twee ontwerpen. Het was juist de bedoeling dat de verschillende ontwerpen naast elkaar werden gelegd. Het diende vooral om onze horizon te verbreden.”

Teun: “We hebben de ontwerpen, samen met de ontwerpers, school, stedenbouw en de welstandscommissie, vooral beoordeeld op bruikbaarheid voor de school, stedenbouwkundige inpassing en toekomstbestendigheid. We hebben gekeken wat we goed vonden aan de ontwerpen en wat minder goed. Deze beoordeling wordt onderdeel van de opdracht aan de architect, zodat in de vervolgfase een nog betere oplossing kan worden gevonden.”

“

Nu is het behoud, tenzij anders aangegeven

Behoud als uitgangspunt

Mérit: “Tegenwoordig wordt er minder snel gesloopt en beter gekeken naar de mogelijkheden om een gebouw te behouden. Trajecten zoals dit zorgen ervoor dat dit zorgvuldig gebeurt.” Teun herkent deze verschuiving: “Een paar jaar terug was de standaard eigenlijk sloop, nu is het behoud, tenzij anders aangegeven. Behoud is niet per definitie goedkoper, maar

Mérit Oijevaar van ICS adviseurs
Foto: Sprangers Fotografie

brengt veel andere voordelen met zich mee.” Mérit: “Op het gebied van duurzaamheid is het bijvoorbeeld waardevol om het gebouw te behouden.”

Ruimte voor dialoog

Het ontwerpend onderzoek is ook waardevol vanwege de samenwerking en de ruimte die het geeft aan de dialoog tussen betrokkenen. Het is een werkwijze die in de toekomst vaker toegepast kan worden. Dit sluit volgens Diana volledig aan bij de missie van SARO: “Toekomstgericht onderwijs creëren dat leerlingen en de stad sterker maakt.”

De Rotterdamse ontwerperspool

In de ontwerperspool van de gemeente Rotterdam zitten ongeveer veertig getalenteerde ontwerpers uit de stad of nabije omgeving die affiniteit hebben met de maatschappelijke vastgoedopgave van de gemeente. Deze pool is ingesteld om tot betere ontwerpen te komen en ontwerpers een kans te bieden om kennis te nemen van en ervaring op te doen met de vraagstukken van de stad. De ontwerpers worden mede geselecteerd op basis van loting. Op deze manier worden ook ontwerpers en voorstellen betrokken die aanvankelijk buiten beeld zouden blijven. Ontwerpers uit de pool worden ingezet voor zowel grote als kleine projecten, bijvoorbeeld een bibliotheek of school, waaronder het IKC Albert Plesman.

Teun van der Meulen,
vastgoedstrateeg gemeente
Rotterdam